

UN SIÈCLE D'ÉTUDES POLONAISES À L'UNIVERSITÉ LIBRE DE BRUXELLES
STULECIE POLONISTYKI NA WOLNYM UNIWERSYTECIE W BRUKSELI (ULB)

Dorota Walczak-Delanois
Professeure ordinaire
Responsable de la Chaire
de Langue et littérature polonaises
À L'UNIVERSITÉ LIBRE DE BRUXELLES

RECENZJA HABILITACYJNA

(HABILITANT: dr Przemysław Szczur, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)

PRZEDSTAWIENIE PODSTAWOWYCH DANYCH O KANDYDACIE

Wśród literaturoznawców i akademickiego grona w Polsce, jak i poza jej granicami, a szczególnie wśród romanistów belgijskich i francuskich, sylwetka naukowa dr. Przemysława Szczura jest rozpoznawalna dzięki konkretnym publikacjom oraz związanej z nimi aktywności akademickiej. Zainteresowania naukowe, a także wysiłek organizacyjny Badacza potwierdza zarówno jego uniwersytecki życiorys, jak i sumiennie przedstawiona dokumentacja habilitacyjnego *dossier*, która uwidacznia wieloletnią pracę dydaktyczną Habilitanta i prężny rozwój kariery zawodowej. Na pochwałę zasługuje starannie przygotowany autoreferat Habilitanta.

Dr Przemysław Szczur dyplom i tytuł magistra filologii romańskiej uzyskał w 2006 roku, w Instytucie Filologii Romańskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego praca magisterska pt. *La Curée d'Emile Zola ou l'énigme de la femme-sphinx. L'intrigue et l'idéologie dans un roman naturaliste* była ukoronowaniem studiów magisterskich, ukończonych z wynikiem bardzo dobrym. Promotorką pracy magisterskiej była prof. dr hab. Regina Bochenek-Franczakowa, natomiast recenzentką – prof. dr hab. Barbara Sosień.

Na uwagę zasługuje dbałość Habilitanta o warsztat literaturoznawczy i troska o poszerzanie horyzontów badawczych, na co wskazują:

1) ukończone w 2007 roku dwusemestralne studia podyplomowe w zakresie tłumaczenia pisemnego z języka polskiego na język francuski i z języka francuskiego na język polski, w Katedrze UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego;

2) dwusemestralne studia podyplomowe ukończone w 2008 roku w zakresie dotyczącym genderowo-kulturowej tożsamości płci w Instytucie Sztuk Audiowizualnych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Stopień doktora nauk humanistycznych w dziedzinie literaturoznawstwa Przemysław Szczur uzyskał w 2013 roku decyzją i uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Rozprawa doktorska, pt. *Produire une identité : le personnage homosexuel dans le roman français de la seconde moitié du XIXe siècle (1859-1899)*, która stała się podstawą obrony i nadania stopnia doktorskiego, została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Reginy Bochenek-Franczakowej. Recenzentami pracy doktorskiej Przemysława Szczura byli profesorowie – Barbara Sosień i Ryszard Siwek z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Praca ta została obroniona z wyróżnieniem.

Dr Przemysław Szczur od 2019 roku do chwili obecnej zatrudniony jest na stanowisku adiunkta w Katedrze Literatur Francuskiego Obszaru Językowego Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (dawnego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej). Warto przypomnieć, że latach 2014-2019, Przemysław Szczur był zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Literatur Francuskiego Obszaru Językowego Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, a przedtem, w latach 2014-2015 prowadził zajęcia na podstawie umów cywilno-prawnych w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

PRZEDSTAWIENIE INFORMACJI O OCENIANYCH OSIĄGNIĘCIACH NAUKOWYCH

(art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dziennik Ustaw o szkolnictwie wyższym i nauce z 2021 r., poz. 478 z późniejszymi zmianami)¹:

¹ Zasady wszczęcia ocenianego postępowania habilitacyjnego oraz nadawania stopnia doktora habilitowanego reguluje ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku. Zgodnie z jej treścią:

1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:
1) posiada stopień doktora;

Dr Przemysław Szczur, od czasu przyznania mu stopnia naukowego doktora, napisał i opublikował w 2025 roku, w Wydawnictwie Naukowym UKEN w Krakowie, monografię naukową pt. *Pologne sur Seine. Le roman historique transnational polono-français de l'époque romantique*, którą przedstawia jako główne osiągnięcie. Habilitant jest też autorem artykułów naukowych i tłumaczeń, a także redaktorem tomów poświęconych problemom literaturoznawstwa.

OCENA MONOGRAFII NAUKOWEJ HABILITANTA

Autorowi imponującej, liczącej 522 strony monografii pt. *Pologne sur Seine. Le roman historique transnational polono-français de l'époque romantique* (tłumaczenie Autora: *Polska nad Sekwaną. Transnarodowa polsko-francuska powieść historyczna w epoce romantyzmu*) należy pogratulować ambicji oraz odwagi zmierzenia się z ciekawym, ale trudnym obszarem badawczym. Niełatwa jest bowiem krytyczna lektura i poruszanie się w dwujęzyczności, a w ramach przywoływanych przez Badacza konstelacji literackich – w wielojęzyczności, wielokulturowości i w mocno zróżnicowanej czasoprzestrzeni powieści. Tytuł monografii każe dodatkowo wnikliwemu czytelnikowi zderzyć się z problemami zarówno genologii literackiej, jak i historii, i teorii literatury, a w tym określonym przypadku teorii i historii literatur (zwłaszcza polskiej i francuskiej). Obawiam się, że przy tak zdefiniowanym temacie nie da się do końca uniknąć niewygody metodologicznej i niebezpieczeństw związanych ze złożonym tematem badań, podjętym przez Habilitanta.

2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

a) monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub

b) cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

c) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) Wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

4) Osiągnięcie, o którym mowa w ust.1, pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

3. Obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych.

Monografia *Pologne sur Seine. Le roman historique transnational polono-français de l'époque romantique* jest istotnie wartościowym pierwszym panoramicznym ujęciem problematyki polsko-francuskiej powieści historycznej w epoce romantyzmu².

Na podstawowy ciekawy korpus monografii składają się następujące francuskojęzyczne powieści polskich autorek i polskich autorów wydane w Warszawie lub w Paryżu: *Le Polonais à St. Domingue ou Jeune Créole* (wyd. Zawadzki et Węcki, Varsovie, 1818), dwutomowa powieść pt. *Barbe Radziwil. Roman historique orné de deux portraits* (wyd. Normant, Paris, 1820) oraz *Vladislas Jagellon et Hedwige ou La Réunion de la Lithuanie à la Pologne. Nouvelle historique (1382)* (wyd. Charles Gosselin, Paris, 1824), a także czterotomowa powieść pt. *Nain politique. Roman historique* (wyd. Charles Gosselin, Paris, 1826) i dwutomowa powieść *Halina Oginska ou Les Suédois en Pologne* (wyd. Charles Gosselin, Paris, 1839) autorstwa Sophie de Choiseul-Gouffier ; dwie dwutomowe powieści *Le Kosak, roman historique* (wyd. A. Leclerc et Cie, Éditeurs, Libraires de l'Institut Historique, Paris, 1836), a także *Le Roi des paysans* (wyd. L. Desessart Éditeur, Paris, 1938) autorstwa Jeana Czyskiego (Czinskiego) ; dwutomowa powieść *Bataille de Kirholm ou L'Amour d'une Anglaise* (wyd. Delaunay, Paris, 1836), której autorem jest książę Henri Krasinski ; dwutomowa powieść, *Trois nouvelles publiées par une Polonaise* (wyd. N. Glücksberg, Varsovie, 1821) i *Suite des trois nouvelles publiées par une Polonaise* (wyd. N. Glücksberg, Varsovie, 1821) Anny Nakwaskiej ; dwutomowa powieść pt. *Vanda ou La Superstition. Roman historique* (wyd. Bossange père, librairie du Roi, Paris, 1834) Héléne Ponińskiej oraz powieść *Marina Mniszech. Fragments de l'histoire de Pologne* (wyd. Delaunay/Rousseau, Paris, 1830) Arthura Potockiego. Do powieści tych dr Przemysław Szczur dołączył korpus drugoplanowy, złożony z dwudziestu dziewięciu dzieł literackich i artykułów, wydanych między rokiem 1820 a 2020 (poszerzenie przedziału czasowego Autor rzeczowo argumentuje, s.14).

Mocną stroną rozprawy jest solidna kwerenda i prawdziwa „praca u podstaw”, przyswajająca odbiorcy monografii szereg tekstów literackich dzięki rozpoznaniu przez Habilitanta dziewiętnastowiecznych autorek i autorów oraz wydobyciu ich z zapomnienia i anonimowości. Zebrany na dwudziestu trzech stronach (s.493-516) i ułożony w alfabetycznym porządku korpus krytyczny zawiera: różnorodne słowniki, encyklopedie, atlasy, artykuły w czasopiśmie naukowych i monografiach, specjalistyczne kompendia wiedzy, poetyki oraz studia, do których sięga autor, przeprowadzając wywód naukowy w następujących po sobie ośmiu głównych częściach-rozdziałach monografii. Czasowy zakres podstawowych odniesień

² W toku recenzji polskie brzmienie tytułu monografii lub jego części podaję za tłumaczeniem Autora monografii.

oraz ogrom materiału badawczego, a także bogactwo poszczególnych części, poprzedzonych ogólnym wstępem oraz końcową konkluzją i streszczeniem w języku polskim, świadczą o prawdziwie tytanicznej pracy, której dokonał autor monografii *Pologne sur Seine. Le roman historique transnational polono-français de l'époque romantique*. Należy mu się za nią szczególne uznanie. Monografia charakteryzuje się bardzo przemyślaną, symetrycznie ułożoną strukturą, która trzyma w ryzach literacką i literaturoznawczą materię wziętą na naukowy warsztat. Dbłość o utrzymanie uwagi czytelnika prowadzonego przez gąszcz myśli, twierdzeń, przyczynków, przykładów, przypisów i cytatów, a także staranie o spójność konstrukcji, przejawia się również w symetrii budowy poszczególnych części, z których każdą otwiera wewnętrzny rozdział wprowadzający, a kończy – osobna konkluzja. Poszczególne rozdziały dzielą się jeszcze na podrozdziały, zwłaszcza wtedy, gdy przedstawiane zagadnienie domaga się szerszego wachlarza przykładów lub określonej i uszczegółowionej typologii. Całość rozprawy napisana została językiem płynnym, poprawnym i przejrzystym, zgodnie z regułami i stylem francuskojęzycznych rozpraw naukowych oraz z dbałością o szeroki kontekst swoistej egzegezy powieści historycznej. Kontekst ów zasilany jest dodatkowo gęstymi odniesieniami bibliograficznymi. Autor monografii jest niestrudżonym poszukiwaczem nowości naukowych i przydatnych odniesień – przemyślnie wykorzystuje możliwości krytycznoliterackiego aparatu rozprawy. Niekiedy, co szczególnie cieszy, pisząc te słowa, widoczna jest ożywcza radość, entuzjazm a nawet niedowierzanie autora, dzielącego się konkretnym literackim lub paraliterackim znaleziskiem, które oprócz odniesień faktograficznych zawiera *imponderabilia* wydarzeń i opowieści. Są to np.: niespotykane już w dzisiejszych powieściach: przesadne umiłowanie opisowej hiperboli i dziewiętnastowieczny koloryt różnorodnych emocji, związanych z barwnymi narracjami i prezentacją postaci (część 3.4, 4.4, 5.2, 8.2-8.3). Rozdziały poświęcone kreacjom auktorialnym, paratekstom, typologii narracji oraz językowi i wielojęzyczności narracji (s.53-187), a także – analizie konstrukcji postaci w zderzeniu zarówno z wymogami historycznej faktografii, jak i wyzwaniem fikcji literackiej (s.191-310), a więc części zatytułowane: 2. *Les postures auctoriales et le positionnement des romancières et romanciers historiques transnationaux polono-français de l'époque romantique*; 3. *Les spécificités des instances narratives*; 4. *Une narration translingue : motivations, formes et effets du translinguisme*; 5. *Des personnages historiques, transculturels et transgénériques*, zasługują na szczególne uznanie.

Warta odnotowania jest dbłość o swoisty parytet opisowy w traktowaniu podmiotowym dzieł zarówno powieściopisarek, jak i powieściopisarzy, narratorek i narratorów. Autor informuje nas o tym godnym uznania konsekwentnym aspekcie

prowadzonego przez siebie wywodu, już na początku (przypis 2, s. 9): „Pour ne pas invisibiliser les femmes, j'utilise, tout au long de ce livre, des formes du type « auteurs et autrices », « écrivains et écrivaines », etc. J'y renonce seulement dans les cas où cela alourdirait trop l'expression”.

Dodam, że zagłębiając się w lekturę monografii *Pologne sur Seine*, szybko dostrzeżemy zarówno temperament Autora, jak i rodzaj badawczego uporu, które są częścią składową każdego osiągnięcia, a jest nim niniejsza monografia.

Powołując się na wagę czynnika językowego oraz odwołując się do języka francuskiego badanych powieści, Autor monografii proponuje określenie „frankografii”, inspirowane pojęciem „frankofonii” (przyjęte na określenie szeroko pojętej twórczości francuskojęzycznej publikowanej poza Francją lub przez osoby, dla których język francuski nie jest językiem ojczystym). To uściślenie, dobrze moim zdaniem uargumentowane, ma tym większy sens, że odnosi się tutaj do twórczości powieściopisarskiej. Autor monografii *Pologne sur Seine* dokonuje na wstępie również innego ważkiego wyboru. Wychodząc z założenia, że utwory przyjęte jako główny przedmiot jego badawczego opisu przynależą do wspólnej polsko-francuskiej przestrzeni literackiej, a także, że ich specyfika rodzi się na przecięciu polskiej tematyki i języka francuskiego (patrz: wywód w ogólnym wstępie, s. 9-24 i pierwszym rozdziale pracy pt. *En guise de prologue: Quelques remarques générales sur les francophonie et francographie polonaise*, s. 9-50 oraz w streszczeniu pracy, s. 517-522), Badacz określa tę twórczość jako „transnarodową” i na kolejnych stronach pracy używa konsekwentnie sformułowań takich jak „romanières et romanciers historique transnationaux polono-français de l'époque romantique”, „les complexités du positionnement transnational des auteurs et autrices”, „le translinguisme”, „transculturalité”, „des personnages transculturels pittoresques”, „les transgénéricités spatiales sentimentales et idylliques” i „des intrigues transgénériques”.

Określenia te występują po raz pierwszy we wstępie i w spisie treści, ale powtarzane są w dalszym ciągu wywodu w całej monografii, a prefiks *trans-* użyty zostaje wszędzie tam, gdzie może być przydatny dla przekonania czytelnika do Autorskiej wizji opisywanego fragmentu historii literatury. Dr Przemysław Szczur przedstawiając transnarodowy pejzaż powieściowy odwołuje się, na początku swego wywodu, do definicji Sherry Simon z artykułu pt. *La culture transnationale en question : visée de la traduction chez Homi Bhabha et Gayatri Spivak* (przypis 8, s.11), wskazując na tę podstawową dla siebie inspirację w następujący sposób: „Je m'intéresserai donc à une production romanesque transnationale polono-française de l'époque romantique, en m'inspirant notamment de cette définition formulée par Sherry Simon, dès 1995 : « Par 'productions transnationales', j'entends toute une gamme de stratégies

de mise en œuvre de l'hétérogénéité culturelle : sur le plan thématique [...], sur le plan des références culturelles ou des formes [...], ou sur le plan des langues ou de l'identité des participants » (s.11). Wskazuje także na inspirującą pracę doktorską Alaina Ausoniego, *En d'autres mots. L'Écriture translingue de soi*, (University of Oxford, 2015, s. 10) i ostatecznie na zdanie wielkiego Johanna Wolfganga von Goethe ze schyłkowego dzieła pisarza, w tłumaczeniu francuskim z *Conversations de Goethe pendant les dernières années de sa vie — 1822–1832*: „La littérature nationale, cela n'a plus aujourd'hui grand sens” (przypis 9, s. 11). Autor książki *Pologne sur Seine* łączy ostatecznie pojęcia „frankofonii” i „frankografii” oraz „transnarodowości”, przyznając: „Cette histoire élargie de la francophonie et de la francographie pour laquelle je plaide ici devrait les prendre en compte et elle pourrait justement être qualifiée de « transnationale », si on la définit, comme le fait Jean-Marc Moura [Jean-Marc Moura, « Perspectives postcoloniales et comparatistes dans le domaine littéraire francophone » dans Claude Coste, Daniel Lançon (dir.), *Perspectives européennes des études littéraires francophones*. Honoré Champion, Paris, 2014], en tant que « distincte de l'histoire littéraire centrée sur le canon national — orientée vers une production littéraire écrite dans une langue mais selon des modalités internationales et pluri-culturelles » ” (s. 22). W tej samej części wywodu, wspierając się pojęciem „littérature mineure” za Gilles'em Deleuze'em i Félixem Guattari w słynnej pracy *Kafka. Pour une littérature mineure* i uznając, z takiej perspektywy oglądu, że mamy do czynienia z literaturą mniejszości w języku większości, Autor monografii zwraca uwagę na ów podwójny aspekt mniejszości „swoich” autorek i autorów (przypis 55, s.22) i przez proponowaną analizę, chce zapobiec ich marginalizacji. Świadomy niebezpieczeństw obranej metodologii, Autor w przyjętym transnarodowym oglądzie dzieł, opowiada się za perspektywą szerszą niż historia literatury francuskiej i historia literatury polskiej, dystansując się do metodologii komparatystycznej: „Ce livre se voudrait une contribution à une telle histoire littéraire, non réductible aux espaces littéraires français et polonais, mais se situant à l'un de leurs points de jonction qui s'est formé à l'époque romantique. Cette histoire ne devrait pas être confondue avec un projet comparatiste — l'espace littéraire transnational constitue une réalité en soi, autonome, et non un mixte d'espaces nationaux distincts. L'objectif est donc d'en étudier les spécificités.” (s.22).

Dodam, że Autor monografii śmiało przywołuje publikacje i konteksty współczesnej, zwłaszcza XXI-wiecznej antropologii, filozofii oraz socjologii literatury, posługując się miarą przystawalności lub przekraczalności oglądu postkolonialnego i postkrytycznego. Określone cele badawcze, spójność wywodu i czytelne wnioski, idą w parze z wysokimi kompetencjami romanistycznymi Autora monografii.

Moje nieliczne uwagi krytyczne dotyczą, niezborności koncepcyjnych i niedopowiedzeń polonistycznych (sic!), które moim zdaniem wynikają z chęci ogarnięcia przez Badacza „wszystkiego”, tzn. wszystkich możliwych aspektów, w jakich sytuuje się korpus podstawowy i tytuł, a także tematyka monografii.

I tak, komparatystyka literaturoznawcza, zwłaszcza w świetle nowych XXI-wiecznych definicji badań, nie jest mieszanką wyraźnie osobnych i zróżnicowanych przestrzeni narodowych, co sugeruje przyjęte wyjaśnienie (s. 22). W monografii nie pojawiają się odniesienia do prac i nazwisk, m. in. Rity Felski, Davida Damroscha, które wydają się cenne dla przyjętej badawczej perspektywy oglądu, odnoszącej się do przekraczania eurocentryzmu i przekraczania ograniczeń skodyfikowanej lektury. Autor *Pologne sur Seine* świadomy jest złożoności problematyki monografii, która wiąże się z kontekstami historiozoficznymi i społecznymi XIX wieku oraz z przed- i porozbiorową sytuacją Polski (również w odniesieniu do opisywanej przez wybranych pisarzy i pisarki, dawnej szlacheckiej, wieloetnicznej i wielojęzycznej Rzeczypospolitej Obojga Narodów); świadomy jest także zabiegów perswazyjnych oraz strategii tendencyjnych owych autorów, dążących jak to niejednokrotnie pokazuje, w przeciwnym, zgoła „nie transnarodowym” kierunku.

Dlatego żałuję, że nie pojawia się w tej pracy godna wyeksponowania w świetle obranego tematu, romantyczna idea braterstwa i wspólnoty ponad narodami, tak silnie obecna w międzynarodowych przedsięwzięciach Adama Mickiewicza. Istotne jest opiniotwórcze, wysoce polemiczne, przetłumaczone jeszcze za życia Mickiewicza na wiele języków, związane z emigracją dzieło *Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego* (1832) – główny powód ówczesnej poczytności Mickiewicza w Europie. Szkoda także, że nie pojawia się w świetle obranej problematyki pracy, bardziej wyeksponowana sylwetka lorda George’a Gordona Byrona, niezwykle popularnego autora i symbolu, dla ponad narodowego porozumienia (zwłaszcza, że samo nazwisko cytowane jest w szeregu innych nazwisk jako przykład romantycznych lektur Heleny Ponińskiej, s. 236), oraz postać inspirującego dla romantycznych (i nie tylko) pisarzy, totalnie „transnarodowego” idola szlacheckich i arystokratycznych rodów Europy, Wacława Seweryna Rzewuskiego, który stanowiłby ciekawy przyczynek do rozdziału o polskiej, francuskiej i generalnie europejskiej fascynacji szeroko pojętym Wschodem i Orientem. Myślę, że byłaby to „woda na młyn” argumentacji transnarodowości powieści, transnarodowości zgodnej, gwoździ przypomnienia, z ideami dziewiętnastowiecznej walki o wolność twórczą poza cenzurą. Z tymi kwestiami wiąże się moja kolejna wątpliwość natury genologicznej. Autor monografii *Pologne sur Seine* wskazuje na gatunkowe źródła polsko-francuskiej powieści

historycznej, tj. idyllę, powieść oświeceniową, sentymentalną, gotycką oraz melodramat. *Pamiętki Soplicy* Henryka Rzewuskiego pojawiają się na szczęście, choć na krótko i tylko przy kwestii oralności i hybrydycznego charakteru gatunku omawianych powieści. Poza gawędą, jeszcze dwa gatunki zasługują na większą uwagę. Mam na myśli gatunek obdarzany przez dziewiętnastowiecznych czytelników i pisarzy szczególną estymą tj. epos, potraktowany przez Habilitanta skrótowo, a tak przydatny dla rozdziałów o porządkach narracji, instancjach narracyjnych i o wspólnym dla powieści historycznej użyciem *praesens historicum*. Drugim takim gatunkiem jest przynależący do żywiołu lirycznego, ale i jednocześnie – epickiego, gatunek *ballady*. Gatunek ów uprawiany przez m.in. J. W. Goethego, F. Schillera i A. Mickiewicza, V. Hugo, A. de Vigny i A. Lamartine’a pozostał żywotny w obszarach literatur europejskich, ponad granicami, przez cały XX wiek do dziś. Istotne, z punktu widzenia badawczego wywodu Habilitanta, są wspólne obu gatunkom, powieści i balladzie, cechy poetyki i świata przedstawionego utworu. Mam tu na myśli świat pełen historycznych realiów, cudowności, zwrotów akcji z elementem rozpoznania i paradoksów; świat z obecnością przyrody i folkloru, z językowymi zapożyczeniami, refrenami, piosenkami, dialogami, autokreacją narratorską, a także ujawnianiem się twórczej instancji. Tak jak w opisywanych przez Habilitanta powieściach tendencje dydaktyczne są wyraźnie obecne w balladzie epoki romantyzmu. Dodatkowo interesujące byłoby przywołanie powieści poetyckiej jako poszerzającego kontekstu genologicznego, związanego z hybrydyczną strukturą. Warto byłoby też przypomnieć, że Ignacy Kraszewski to problematyczny ojciec polskiej historycznej powieści romantycznej, kłopotliwy, gdyż chronologicznie wykraczający poza romantyzm, jednak interesujący dla Badacza jako rodzaj ważnego kontekstu.

Autor monografii *Pologne sur Seine* surowo obchodzi ze spuścizną historycznoliteracką, gdy pisze: „Jednym z celów książki jest pokazanie, że części twórczości romantycznej, którą reprezentują te dzieła nie da się jednoznacznie przyporządkować do żadnej z tych literatur, gdyż stanowi ona fenomen wykraczający poza granice narodowe, **które zwykle bezrefleksyjnie przyjmuje się w historii literatury**” (wytyśzczenie moje s. 517). Otóż, chronologiczny i specyficzny rozwój form i ekspresji literackich nie musi kolidować z tożsamościową i geograficzną identyfikacją. I choć w świetle obranego tematu dominuje żywioł francuskojęzyczny (argumentowany anonsowanymi na początku pracy decyzjami), a Badacz porusza się pewnie w obszarze literatury francuskiej i francuskojęzycznej, tematyka powieści i temat pracy domaga się, moim zdaniem, tych uzupełnień.

Już zupełnie na marginesie dodam, że używane w monografii sformułowania: „transnarodowa polsko-francuska powieść w epoce romantyzmu”, „(...) z epoki romantyzmu”

i „(...) epoki romantyzmu”, nie są ani tożsame, ani wymienne. Rozszerzyłabym także dobór źródeł, mimo obszernej bibliografii, o książki takie jak: Marii Janion, *Do Europy tak, ale razem z naszymi umarłymi* (pierwsze wydanie 1965); Daniela Beauvois, *La Pologne. Histoire, société, culture*; (2004); Grażyny Borkowskiej i Magdaleny Rudkowskiej (red.) *Kwestię żydowską w XIX wieku: spory o tożsamość Polaków* (2004).

Zgadzam się w pełni z Autorem monografii, co do wagi aktualności problematyki, do której nawiązuje w autoreferacie i do pożytecznej roli historycznego, specyficznego lustra dla wielokulturowych współczesnych społeczeństw. To bardzo ważny aspekt niniejszej monografii.

Podsumowując, pragnę przede wszystkim raz jeszcze wskazać na ogrom wykonanej przez dr. Przemysława Szczurę pracy nad monografią, jej nowatorstwo, szeroką wieloaspektową analizę dzieł. Doceniam, zwięzłą i przemyślaną budowę, przejrzystą, czytelną ekspresję wypowiedzi, poukładany tok twierdzeń, pytań oraz argumentów. Śmiałe tezy i konsekwentnie prowadzona argumentacja, obszerne źródła naukowo-krytyczne i przyswojony dyscyplinie literaturoznawczej nowy korpus polsko-francuskiej powieści, a także przeprowadzona analiza oraz interpretacja tekstów źródłowych, wszystko to razem sprawia, że monografia dr Przemysława Szczury spełnia wymogi i warunki nadania stopnia doktora habilitowanego określone w (Art. 219, Ustawy 1, PKT 2 Ustawy).

OCENA POZOSTAŁYCH PUBLIKACJI NAUKOWYCH

(Opublikowanych od czasu uzyskania doktoratu)

Dr Przemysław Szczur od czasu obrony pracy doktorskiej opublikował poza kluczową monografią *Pologne sur Seine. Le roman historique transnational polono-français de l'époque romantique*, jeszcze dwie monografie. Są to: (razem z Agnieszką Kukuryk i Tomaszem Chomiszczakiem), *Wędrujące tożsamości. Trzy studia o migracjach literackich we francuskojęzycznej Belgii*. Kraków, Wydawnictwo UNUM, 2020 oraz *Produire une identité. Le personnage homosexuel dans le roman français de la seconde moitié du XIX siècle (1859-1899)*. Paris, L'Harmattan, 2014. Zredagował również obszerną monografię naukową, pt. *La Pologne des Belges. Évolution d'un regard (XXe-XXIe siècles)* Kraków, UNUM, 2021 oraz razem z Agnieszką Kukuryk współredagował również monografię *Le nouveaux visages de la littérature belge francophone*, Amsterdam, Brill, 2026, a także monografię *La politique polonaise à la lumière des rapports diplomatiques belges (1939-1945)*, Bruxelles, Commission

royale d'histoire, 2021, przy współpracy z Józefem Łaptosem oraz z Idesbaldem Goddeerisem, Thierryem Grosbois, Iną Kawką i Wojciechem Prażuchem.

W latach 2014-2023 Habilitant opublikował jedenaście artykułów w monografiach wieloautorskich, które ukazały w wydawnictwach takich jak Księgarnia Akademicka Collegium Colombinum, Scriptum i Wydawnictwo UNUM (w Krakowie), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Presses de l'Université de Montréal, Orizons, Classiques Garnier (w Paryżu), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego i Presses Universitaires de Rennes.

W latach 2013-2025 Habilitant opublikował dwadzieścia cztery artykuły naukowe, które ukazały się w polskich recenzowanych czasopismach, takich jak „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia historicolitteraria”, „Academic Journal of Modern Philology”, „Quêtes littéraires”, „Romanica Cracoviensia”, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Romanica”, „Acta philologica”, „Cahiers ERTA”, „e-Scripta Romanica”, „Scripta Judaica Cracoviensia”, „Lublin Studies in Modern Languages and Literature”, „Roczniki humanistyczne”, „Studia Litteraria Universitatis Jagellonicae Cracoviensis” oraz w wielu międzynarodowych czasopismach (szwedzkich, afrykańskich, czeskich, hiszpańskich, francuskich, kanadyjskich i belgijskich), takich jak „Moderna språk”, „Tydskrif vir letterkunde” (tu wspólny artykuł z Renatą Bizek-Tatarą), „Études romanes de Brno”, „Echo des études romanes”, „Impossibilia. Revista Internacional de Estudios Literarios” i „Estudios Románicos”, „Synergies Pologne”, „@nalyse. Revue de critique et de théorie littéraire”, „Textyles. Revues des lettres belges de langue française”.

Zarówno publikacje w monografiach, jak i czasopismach naukowych świadczą o wysokim poziomie naukowym Habilitanta. Charakteryzują się one głębokim zainteresowaniem literaturą dziewiętnastowieczną, jak również współczesnymi perspektywami naukowymi. Badacz interesuje zarówno język, zwłaszcza w kontekstach (post)migracyjnych oraz problemy studiów genderowych i narratologia (zwłaszcza postklasyczna). Badacz podejmuje się tematów słabo opracowanych w literaturoznawstwie, takich jak przedstawienia erotycznej bliskości homoseksualnej w literaturze frankofonii, międzyjęzyczność i wielojęzyczność powieści czy problematyka frankografii. Szczególne miejsce w jego badaniach zajmuje obraz Polski, Polek i Polaków w literaturze belgijskiej i francuskiej. Dorobek naukowy Habilitanta charakteryzuje się spójnością i dążeniem do przyswajania nauce o literaturze nierozpoznanych, marginalnych i kontrowersyjnych tekstów oraz zjawisk literackich. Docenić należy także i w tym zakresie,

zarówno osiągnięcia Habilitanta, jak i odwagę mierzenia się z trudnymi i/lub nieoczywistymi zagadnieniami.

UDZIAŁ W KONFERENCJACH NAUKOWYCH I ORGANIZACJA KONFERENCJI NAUKOWYCH

Habilitant brał także aktywny udział w licznych konferencjach naukowych, gdzie przedstawiał swoje badania w formie referatów, m. in. w polskich i zagranicznych ośrodkach naukowych, takich jak Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet KEN w Krakowie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet UMCS w Lublinie, Uniwersytet Śląski a także Université libre de Bruxelles, Centre March Bloch/ Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, ośrodek badawczy w Lille, (ERC AGRELITA), Université de Strasbourg, Université de Tours, Université de Toulon, Université Paris-Nanterre Uniwersytet w Miluzie, Université Rennes 2, ośrodek SELF XX-XXI w Paryżu i Uniwersytet IX w Marsylii.

Na Uniwersytecie KEN w Krakowie współorganizował następujące konferencje naukowe: 1) XIE RENCONTRE DES DIX-NEUVIÉMISTES. LE TOUR DU MONDE EN FRANÇAIS : LES FRANCOPHONIES LITTÉRAIRES AU XIXE w 2025 roku; 2) LES NOUVEAUX VISAGES DE LA LITTÉRATURE BELGE FRANCOPHONE. RYSZARD SIWEK IN MEMORIAM w 2023 roku; 3) LES FRANCOPHONIES OUBLIÉES w 2022 roku; 4) FRANCOPHONES, FRANCOGRAPHES, FRANCOPHILES : LES FRANCOPHONIES LITTÉRAIRES 50 ANS APRÈS w 2021 roku i 5) TRANSGRESSIONS : POUR UNE HISTOIRE DES PRATIQUES CONTRE-NORMATIVES DANS LES LETTRES BELGES FRANCOPHONES (1830-2018) w 2018 roku.

DODATKOWE INFORMACJE ZWIĄZANE Z AKTYWNOŚCIĄ NAUKOWĄ, ORGANIZACYJNĄ, NAUKOWO-POPULARYZUJĄCĄ I DYDAKTYCZNĄ

Habilitant przynależy do dwóch stowarzyszeń naukowych: SOCIÉTÉ DES ÉTUDES ROMANTIQUES ET DIX-NEUVIÉMISTES oraz SOCIÉTÉ JEAN MALAQUAIS. Był także kierownikiem zespołu w polsko-belgijskim projekcie „Polska i Belgia. Wzajemne spojrzenia / Pologne-Belgique. Regards littéraires croisés” finansowanym przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej oraz Wallonie-Bruxelles International (PPN/BWA/2019/1/00004/U/00001) w latach 2020-2022. Był także uczestnikiem i wykonawcą w innych projektach krajowych (konkurs HARMONIA 10 - 2018/30/M/HS3/00153) w latach 2019-2022 oraz w projektach międzynarodowych, takich jak projekt tłumaczeniowy (UMR 7217 Cresppa – CNRS/Univ. Paris 8 – lata 2020-2022); polsko-belgijski projekt „Poetyki nowoczesności i ponowoczesności we

francuskojęzycznej Belgii” – lata 2017-2019, realizowany przez naukowców z UMCS w Lublinie, UAM w Poznaniu, UP im. KEN i UW, badaczy z Archives et Musée de la Littérature w Brukseli i z Uniwersytetu w Liège, a także projekt „Historia, literatura i społeczeństwo Belgii francuskojęzycznej po I wojnie światowej – wymiar frankofoński i europejski” – lata 2014-2016 realizowany przez polskich naukowców z UMCS w Lublinie, UAM w Poznaniu, UP im. KEN i UW oraz badaczy z Archives et Musée de la Littérature w Brukseli na podstawie umowy o współpracy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Regionu Walonii i Francuską Komisją Wspólnotową Regionu Stołecznego Brukseli. W latach 2015-2022 odbył staże naukowo-badawcze w Centre de Recherche sur les Poétiques du XIXe siècle (CRP19) na uniwersytecie Sorbonne Nouvelle w Paryżu i kilkakrotnie w Brukseli, w Muzeum i Archiwum Literatury. Pełni funkcję sekretarza redakcji czasopisma „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia historicolitteraria”, gdzie odpowiedzialny jest za artykuły francuskojęzyczne. Ma w swoim dorobku pracę współredaktora tematycznego (odpowiednio, razem z S. Jasionowiczem, A. Kukuryk, K. Czerską) poszczególnych numerów pism: „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia historicolitteraria”, t. 24, 2024, pt. *Francophonies oubliées / Frankofonie zapomniane*, „Romanica Cracoviensia”, t. 22, 2022, pt. *Francophones, francographes, francophiles. Les francophonies littéraires 50 ans après*, „Synergies Pologne”, nr 16, 2019, pt. *Transgressions : pour une histoire des pratiques contre-normatives dans les lettres belges francophones (1830-2018)*.

Habibitant ma w swoim dorobku liczne recenzje dla wydawnictw i czasopism naukowych.

Jako członek komisji brał udział w organizacji etapu okręgowego Olimpiady Języka Francuskiego w latach 2015-2024. Badacz jest także uznanym tłumaczem dzieł literackich i naukowych. Ma na swoim koncie wyróżnienia oraz nagrody, między innymi dwukrotnie przyznaną nagrodę rektorską otrzymaną za osiągnięcia naukowe.

DANE NAUKOWOMETRYCZNE

Habibitant publikował artykuły naukowe w wysoko punktowanych pismach, z podwójną procedurą ukrytej recenzji „double blind peer-review”.

Według danych BazHum: występują 4 pozycje; DI-Fusion: 5; ResearchGate: występuje 21 cytowań (34 publikacje), Baza Expertus UKEN zawiera 47 pozycji.

UN SIÈCLE D'ÉTUDES POLONAISES À L'UNIVERSITÉ LIBRE DE BRUXELLES
STULECIE POLONISTYKI NA WOLNYM UNIWERSYTECIE W BRUKSELI (ULB)

KONKLUZJA

Biorąc pod uwagę nowatorstwo ujęcia, bogactwo przedstawionego przez Badacza materiału, oryginalność korpusu, solidność całej publikacji i wszystkie wcześniej wymienione zalety monografii, jak również pracę dydaktyczną i całość dorobku naukowego, w tym liczne i nośne publikacje naukowe, stwierdzam, że Habilitant, dr Przemysław Szczur spełnia z nawiązką wymagania ustawowe (określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku) stawiane osobom, ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego. Wniosuję zatem o dopuszczenie dr. Przemysława Szczura do dalszych etapów w prowadzonym przewodzie habilitacyjnym.

Bruksela, 26 sierpnia 2026 roku